

Kurum : Feyziye Mektepleri Vakfı Nişantaşı Işık Lisesi
Başlık : Üniversiteye gitmeli miyiz? | Rektör Prof. Dr. Hasan
Konuşmacı : Bülent Kahraman
Video Adresi : Prof. Dr. Hasan Bülent KAHRAMAN
Yayın Tarihi : <https://youtu.be/WO5FWLaU3go>
: 22 Nisan 2022

IŞIK OKULLARI

Sunucu: Saygıdeğer Feyziye Mektepleri Vakfı Yöneticilerim, Sayın Okul Müdürüm, Saygıdeğer Öğretmenlerimiz ve Sevgili Arkadaşlarım, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik tarafından düzenlenen ilham veren söyleşiler programımızda Feyziye Mektepleri Vakfı Işık Üniversitesi Sayın Profesör Doktor Hasan Bülent Kahraman, “Üniversiteye Gitmeli Miyiz?” başlıklı konuşmasını yapmak üzere bugün bizlerle olacaktır. Şimdi, sizlere Feyziye Mektepleri Vakfı Işık Üniversitesi Rektörü Sayın Kahraman’ı tanıtmak istiyorum. Profesör Doktor Hasan Bülent Kahraman, inşaat mühendisliği, ekonomi, sanat kuramı ve felsefesi ve siyaset bilimi alanlarında akademik derecelerini aldıktan sonra Bilkent, Michigan ve Princeton Üniversitelerinde öğretim üyesi ve yönetici olarak bulundu. Sabancı Üniversitesinin kurucuları arasında yer aldı ve 15 yıl o kurumda öğretim üyesi ve yönetici olarak çalıştı. Kadir Has Üniversitesi rektör yardımcısı ve İletişim Fakültesi dekanlığı yaptı. Netkent Üniversitesi rektörlüğüne atandı. Şimdi Işık Üniversitesi rektörü olarak görev yapmaktadır. Akademik çalışma alanları olan sanat kuramı, toplumsal kuram ve edebiyat kuramı hakkında çok sayıda akademik çalışması, makalesi ve kitabı bulunan Profesör Kahraman 1976’dan beri edebiyat, 1986’dan beri görsel sanatlar alanında eleştirel ve kuramsal etkinlikler de bulunuyor. Kahraman, birçok ulusal ve uluslararası kuruluşun üyeliğini yapıyor ve yönetim kurulunda bulunuyor. TÜYAP Eleştiri Onur Ödülünü, TESEV’de Yılın Sanat Adamı Ödülünü kazandı. College Art Association, Middle East Association, American Political Science Association üyesidir. Kendisine hoş geldiniz diyor ve sözü Sayın Hasan Bülent Kahraman’a bırakıyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Evet, öncelikle burada bulunmanın beni ne kadar mutlu ettiğini söyleyerek başlayayım. Bu sadece bir söylem değil gerçekten böyle salona inmeden önce müdür beyin odasında toplandık. Orada da ben lisenin, ortaokulun üniversite bakımından ne kadar önemli olduğunu anlattım. Geçen hafta kendi mezun olduğum lise olan, Ankara Kolejine gitmiştim. Orası şimdi üniversiteye dönüştürüldü TED Üniversitesi. Rektör hocayı ziyaret ederken kendi mezun olduğum sınıfa çok yakın bir noktada onun odası onu gördüm ve bir anda yaklaşık 50 yıl geçmiş olan üstünden bu lise hayatının insanın gelişmesinde, yetişmesinde ne kadar önem taşıdığını bir kere daha idrak ettim. Aynı şey Feyziye Mektepleri Vakfı bakımından da geçerli çok büyük bir kurumun değerli bir kurumun hepimiz mensuplarıyız. Çok büyük başarılar kazanmış olan bir eğitim kurumunun içinde bulunuyoruz. Biz bu kurumun üniversite kolunu, ayağını temsil ediyoruz. Sizler de Türkiye’nin en eski, kesinlikle en eski, en kalıcı, en yaratıcı kurumlarından birinin başka sınıflarında yer alıyorsunuz. Böyle bir kurumda bulunmaktan kişisel olarak duyduğum mutluluk var, gelip sizlere açıklamaktan duyduğum sevinç var, ama hepsinin ötesinde üniversiteyle üniversite öncesi arasında ilişki kurmak benim için çok önemli. Bu bağlamda, bu çizgide bazı şeyler bazı görüşler dile getireceğim. Bunları da ifade edebilenin sevincini yaşıyorum. Beni buraya davet eden değerli yöneticilerimize teşekkür ediyorum, büyük bir onur duyuyorum burada bulunmaktan. Tabii, beni dinlemeye geldiğiniz için hepinize ayrı, ayrı teşekkür ederim bakidir. Umarım sizleri sıkmadan önümüzdeki dünyanın gelecek, yakın gelecekteki dünyanın bir takım meselelerine üniversite

bağlamında bakabiliriz. Dün bu toplantıya hazırlanırken, kendi ekibimle çalışırken bana dediler ki; “Böyle bir toplantının elbette birinci amacı öğrencilere bir takım esinler vermektir. Öğrenciler de bir takım uyarıcı düşünceler ortaya koymaktır.” O zaman dedim herhalde ben bu konuşmanın başlığını olumsuz bir şekilde cevaplırsam bu toplantı daha uyarıcı olabilir. Benim konuşmamın başlığı “Üniversiteye Gitmeli Miyiz?” Şimdi, gelip bu koltukta bir üniversite rektörü, yöneticisi olarak oturup “Hayır, üniversiteye gitmemeliyiz” dersem zannediyorum bu daha uyarıcı, daha iğneleyici sizlerin ilgisini daha çok çeken bir açıklama olabilir ve zannediyorum içinizde çok iyi biliyorum zannetmenin ötesinde birçoklarınız “Acaba üniversiteye gitmemek daha doğru olur mu? Üniversiteye niçin gitmeliyiz, gitmesek ne yaparız daha yaratıcı, daha gelişmeci bir anlayışla kendimizi yetiştirebilir ve hayatın içinde o birikimimizle, o donanımızla daha farklı işler yapabilir miyiz?” diye düşünmektedir. Bu doğru bir yaklaşımdır bugün benim belli çalışma alanım olan üniversite yönetimi, üniversite modelleri, üniversite teknolojileri içinde fikir üreten, düşünce üreten, model üreten dünyanın en önemli insanların bir bölümü bu görüşü dile getirirler. Evet, üniversite modelinin bugün eskiliğini, üniversitenin kendisini yenilemesi gerektiğini, bu anlayışla, bu haliyle devam ederse ülkelerin ve genel olarak insanlığın üniversite aşamasına gelmiş en parlak çocukların üniversiteye gitmeyebileceğini hesaba katarak, göz önüne alarak bir takım kurgular gerçekleştiriyorlar. Dolayısıyla üniversiteye gitmek, gitmemek konusu bugün Türkiye’de bu salonda ve dünyada ciddi bir mesele olarak karşımızda duruyor. Benden de bir konuşma yapmam istendiği zaman sürekli olarak bu konuyu düşündüğüm, çalıştığım için böyle bir başlıkla gelmenin daha ilginç olacağını varsaydım. Peki, şimdi soruyu geriye alalım ve meseleye biraz üniversite modelleri bakımından bakalım. Üniversitenin bugün modern halini alması ve bugünkü modeline ulaşması aşağı yukarı 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. Ondan önceki üniversite modelleri çok daha farklı hemen, hemen Batı düşüncesinin kaynağı olan antik Yunan’da üniversite yoktu. Doğu kültüründe medreseler mevcuttu yani üniversite kavramı aslında biraz Orta Çağ’ın getirdiği bir anlayış. Bunu doğuran çeşitli nedenler var. Onların ayrıntısına girmeyeceğim, ama antik Yunan esasen lise ile kendisini geliştiren bir dönemdi. Aristo’nun, Platon’un ki biz ona Eflatun diyoruz, onların liseleri vardı ve bu liselerin bir tanesi bugün bizim Assos dediğimiz yerde mevcut. Aristo, orada dersler verdi ve önemli kitaplarının bazısını, bazılarını orada yazdı. Ama Orta Çağ’a gelindiği vakit dünyayı açıklamak için zorunlu olan bilginin daha fazla lise eğitimiyle gerçekleştirilemeyeceği ortaya çıktı. Buna mukabil mesele tersine dönmüştü. Orta Çağ’da da bir lise eğitimi yoktu yani bu açıdan bakılırsa lise eğitimiyle üniversite eğitiminin komplementer birbirini tamamlayacak şekilde olgunlaşması daha sonraki dönemlerde gelişti. Bu aşağı yukarı 19. yüzyıldır. 19. yüzyılda yine antik Yunan ve antik Roma modellerine dönük olarak gymnasium eğitimi ortaya çıktı yani bizim bugün lise dediğimiz ve esasen bir Fransız modeli olan anlayışa mukabil daha Germanik modellerde gymnasiumlar mevcuttu ve gymnasiumlar klasik eğitim verirdi. Klasik eğitim demek filoloji yani dilbilim, matematik ve beden eğitimidir. Bunun kendi alt dersleri olmakla birlikte model bu üç grup üstüne oturur yani anadili çok iyi, çok olgun bir şekilde okumak, yazmak, anlamak, kavramak, belli bir düzeyde matematik bilgisine sahip olmak ve beden eğitimi yapmak. Bu antik Yunan’dan beri devam edip gelen bir temel model, Fransızlar bunun ufkunu biraz daha genişlettiler ve bir takım disiplinlerin bölünerek bu modelin içine oturtulabileceğini varsaydılar. Yani dünyanın belli felsefeciler tarafından evrilebilir, geleceğe doğru gelişerek devam edebilir bir kavram olduğunun tespiti üzerine dendi ki biz belli konuları bölelim çocukların yaşlarına, öğrenme kapasitelerine göre eğitim tarihi içinde onlara ilkokulda, ortaokulda ve lisede belli bilgileri verelim. Bugün aşağı yukarı üzerinde bulunduğumuz model, uyguladığımız model bu anlayışa dayanır. Burada insanlara tarih okutulur, felsefe okutulur, matematik okutulur, biyoloji okutulur ve insanın dünyayı anlama, kavrama dönüştürebilmesi için gerekli olan temel bilgiler onlara verilir. Bu, her ne kadar bugünkü anlayışta geniş ölçüde değişmiş olsa bile bir bilenin bir bilmeyene bu bilgileri aktarması şeklinde cereyan eder. Modelin değişmiş olması bir pedagoji meselesidir. Yani insanların yaparak daha iyi

öğrendikleri, görerek daha iyi öğrendikleri, işiterek daha iyi öğrendikleri yolunda bir takım gelişmeler ortaya çıktıkça bu bilgiyi aktarmanın yöntemi değişir. Yöntemin değişmesiyle modelin değişmesi birbirinden farklı şeylerdir. Model aynı kalır, onu kullanma yöntemi değişebilir. Bugünde biz farklı yöntemlerle biz bu bilgileri transfer ediyoruz daha genç kuşaklara ama model aşağı yukarı aynı insanın çeşitli yetilerini geliştirmeye dayanan bir eğitim veriyoruz onlara. Bunun içinde resim çizmek var, bunun içinde müzik yapmak var, bunun içinde dil öğrenmek var, matematik öğrenmek var, tarih, coğrafya, felsefe, sosyal bilimler konusunda bilgi sahibi olmak var. Ama yine Orta Çağ'dan beri gelen bu usta-çırak ilişkisi ortaokul, lise öğretiminin temelini teşkil ediyor. Peki, üniversite bu mudur? Hayır, üniversite bu değildir! Üniversite, model olarak yani bir kurum modeli olarak, bir eğitim modeli olarak ortaokul ve liseden çok farklıdır. Çünkü en üst düzeyde bilgini aktarıldığı bir kurumdur üniversite yani bilgini çeşitli halleri, biçimleri vardır. Bir bilgi journalistik olabilir gazetecilik bilgisi olabilir, bir bilgi ansiklopedik olabilir, bir bilgi analitik olabilir, bir bilgi scientific olabilir. Üniversite genellikle bilginin analitik ve bilimsel kısmıyla ilgilenir. Bu nasıl olur? Bu bilimi kendisine iş edinmiş insanların ki bunlara akademisyenler veya akademikler denir. Doçentler, profesörler, doktor öğretim üyeleri, asistanlar bunlar bir bilgiyi en üst düzeyde soyutlayarak oluşturmanın çabası içinde olan insanlardır. Bu çok önemli bir noktadır. Bilgi nasıl üretilir? Bilim felsefesinin en önemli konularından birisi budur. Bilimsel bilgi nedir? Bu çok önemli bir konudur yani laboratuvarında yapılan bir deneyle edinilmiş bilgi bilimsel bilgi olmaya yeter mi? Bir bilimsel bilginin dönüştürülmesi nasıl mümkün olabilir? Bir ikinci kişinin ikinci bir deney yaparak o bilgiyi tersinlemesi, onun yanlısını göstermesi bir ilerlemeyi sağlayabilir mi? Evet, Karl Popper isimli bir bilim felsefecisinin getirdiği bilimsel bilgi tanımı budur. Bilimsel bilgi, yanlılanabilir bilgidir. Bu bize bilimsel bilgiyle dogmalar arasındaki farkı gösterir. Dogma dediğimiz bilgi biçimi onda da bir bilgi vardır. Bu kuşatan kuşağa gelenek yoluyla, örfler yoluyla, adetler yoluyla aktarılır ve onun üstüne herhangi bir şey ilave edilmez. Bazı açıklamalar yapılır, bazı yorumlar getirilir, ama bunlar yorum ve açıklamadır. Bunların değiştirilmesi mümkün değildir. Yahya Kemal'e, bizim büyük şairlerimizden Yahya Kemal'e bir gün sorarlar, derler ki; "Osmanlılar nasıl insanlardı?" "Pilav yer, mesnevi okurlardı." der. Bu çok önemli bir açıklamadır. Mesnevi okumak şu demektir, tıpkı Orta Çağ'da olduğu gibi mesneviler yazılmış büyük metinlerdir. İnsanlar o metinleri okurlar, o metinler üstüne düşünürler bazen de metinlerin kenarlarına bazı açıklamalar yazarlardı. Size daha da ilginç bir şey söyleyeyim bu kitaplar, bu okunan kitaplar bir kuşaktan ötekine intikal ederdi yani bir insan o kitabı okurken kendisinden önce bazen bildiği bazen bilmediği tanıdığı, tanımadığı bazı insanların o okuduğu metne dönük açıklamalarını, kitabın yanında alınmış notlara bakarak anlayabilirlerdi. Kendileri de onun üstüne bazı yorumlar yazarlardı fakat bu bir mesnevinin temel meselesini yanlılayan bir yaklaşım değildi. İşte bilimsel bilgiyle dogmatik bilgi arasındaki fark budur. Bu Doğu toplumlarında olduğu gibi Batı toplumlarında da Orta Çağ'da geçerli olan sistemdir. Umberto Eco'nun meşhur romanı "Gülün Adı" nı okursanız o esas itibariyle böyle bir meselenin etrafında kurulmuştur. Yani bir bilginin doğru olduğunu, yanlı olduğunu onu yanlılayan bir kitabı bulmanın peşine düşmüş bir insanın serüvenidir sonuç itibariyle o kitap. Başka polisiye yanları olmakla birlikte bugün ise böyle düşünmüyoruz. Bugün dünyanın geçirdiği büyük dönüşümlerden sonra bütün o Keplerler, o Galileoler bütün o Orta Çağ'ın engizisyonun çatışmaları karşısında şöyle bir noktaya geldik. Bilimsel bilgi yanlılanabilir bilgidir dolayısıyla ben herhangi bir bilgi ürettiğim zaman yarın, öbür gün bir başkasının bunu yanlılayabileceğini biliyorum. Nasıl olacak bu? Benim yöntemlerimi kullanarak yani laboratuvara girip çalışarak veya bir işi teorize ederek. Buna soyutlama diyoruz. Bir bilginin soyutlanması, bir bilginin izole edilmesi, bir bilginin kendine ait bir ifade imkânı olarak ortaya çıkması üniversite bize bunu verir. Üniversite bu tür çabalar sonunda ortaya çıkarılmış olan her alanda, her alanda fizik, veya elektronik mühendisliği veya iletişim teknolojisi veya psikoloji alanında laboratuvarlarda pratik çalışmalarla, teorik çalışmalarla soyutlanmış ve en üst düzeye çıkmış, çıkartılmış olan bilginin aktarıldığı yer üniversitedir. Demek ki bir kere üniversitenin

her şeyden önce insanlığın ürettiği bir bilgiye dönük dokunulmazlığı var veya bir üstünlüğü var. O bilginin daha yumuşak hali, daha kavranabilir hali daha önceki okullarda öğretilir. Burada bir yanlış anlama olmasın yani ortaokullarda veya liselerde ki şimdi bu orta öğretim veya ilköğretimde verilen bilgi yanlıştır da doğru bilgi üniversitede öğretilir diye bir şey yok. Tam tersine bütün eğitim sisteminde öğretilen bilgi en üst düzeyde doğrulanmış olan bilginin aktarılmasıdır. Ama demin dediğim gibi bu bir aktarma, üslup ve yöntem meselesidir. Bir Osmanlı tarihi konusunda veya bir psikoloji konusunda veya bir kimya konusunda ele alınan problemlerin güçlüğü meselesidir eğitim düzeyleri arasındaki fark. Üniversite bu konuda sınırsızlaşır. Üniversite daha birinci sınıftan başlayarak öğrencilerine aktardığı bilginin yüksekliği veya güçlüğü bakımından hiçbir sınıf tanımaz. Elbette, karşımızdaki öğrencilerin neyi bilip bilmediğini biz biliyor muyuz? Onlara ne öğretiyorsak onları istiyoruz, ama bunu isterken yani sınav dediğimiz mesele bize şu maksadı taşıyor. Sınav sadece bir öğrencinin neyi öğrenip neyi öğrenmediğini ölçtüğümüz yer değildir üniversite. Sınav aynı zamanda öğrencinin öğrenme imkânlarından birini kullanmasıdır. Peki, bir öğrencinin problem çözerken yaratıcılığını, bir problem çözerken elindeki bilgiyi kullanma becerisini, bir problem çözerken getirdiği farklı bir bakış açısını da bize gösterdiği yerdir. Buradan ne sonuç çıkar? Şu sonuç çıkıyor buradan o öğrenciler daha bilimsel çalışmaya yatkın olan, daha gelişmeye açık olan ve hevesleri, yetileri, becerileri o yönde olan öğrencilerdir. Onları alıp daha soyut ve daha üst düzeyde bilgi üretmek için kendilerinden yararlanmanın araçlarından birisi sınavlardır. Bu bakımdan ikincisi üniversitenin kendisi bilgiyi üreten yerdir. Bu çok atlanan bir husustur. Değerli Arkadaşlarım, Sevgili Öğrenciler, bunu çok ihmal ederiz. Zannederiz ki biz üniversiteye bir şeyler öğrenmek için gideriz. Elbette, öyle üniversite öğretimin son aşamasıdır. Sonra da lisans sonrası eğitim gelecek, sonra da doktora eğitimi gelecek ondan sonrası zaten akademik hayat demek. Ama burada unuttuğumuz bir nokta var. O nokta şu üniversitede bilginin üretildiği yerdir. Bilgi başka bir yerde üretilmez. Efendim, garage geniuslar var. Bugün adımızı hepimizin bildiği çok insan dünyanın en iyi üniversitelerinden ayrıldığı, eğitimlerini tamamlamadığı şimdi o konulara geleceğim. Onlar kendi kendilerine başka çalışmalar yaptılar. Ben size bir şey söyleyeyim onların yaptıkları çalışmalarda akademik çalışmalardır yani Apple efendim bir örnek, Microsoft bir örnek, Ivan Musk bir örnek. Bunlar bilimsel bilgi üretmeseler ellerindeki şirketlerin, ellerindeki üretim imkânları söz konusu olmaz. Yani onların üniversitede olmaması bilimden onların kopuk olduğu anlamına gelmez. Onlar, bir yöntem olarak üniversite dışında bulunmayı tercih ettiler yoksa onlar bilimsel bilgiye meydan okuyarak, bilimsel bilgiyi yok sayarak kendilerinde o bilginin yerine başka bir şey ikame etme gücü bularak üniversite dışına çıkmadılar. Çıktılar, öyle bir yöntem tercih ettiler, ama sonuç itibariyle bir kere ayrıldıkları okullar dünyanın en iyi okullarıydı. Oraya girecek kadar onlar çalışkan, zeki, yetenekli ve o heyecanı içlerinde duyan insanlardı. Onların belli bir noktasında bilimsel olarak bir boşluk doldurulabilecek, yeniden üretilebilecek, geliştirilebilecek bir boşluk gördüler. Orayı doldurdular ama bunu yaparken bilimsel veya gerçeklikten kopuk bir biçimde bunu yapmadılar. Yani yere bıraktığınız taş $1/2 gt^2$ formülüyle düşmez demedi. Tam tersine o formülü kullanarak acaba onunla nasıl bir açıklık yakalayabiliriz sorusunu kendilerine sordular. Şimdi buna geleceğim bu çok önemli bir nokta ama onların okulda olmaması, onların üniversite dışında ve bilimsel düşünce dışında oldukları anlamına gelmez bir kere bunu belirtiyim. Şimdi bugünkü üniversite yapısı ne ifade ediyor, bize ne anlatıyor? Buna çok hızlı bir biçimde bakalım. Bunu yine Orta Çağ'la karşılaştıralım eğer antik Yunan veya Orta Çağ felsefecilerine bakarsanız çok yaygın olan bir şey görürsünüz. Bu felsefeciler aynı zamanda matematikçidir. Özellikle Sokrat öncesi felsefe, Sokrates öncesi felsefe ki bizim Anadolu'muzun, sevgili Anadolu'muzun batı kıyılarında doğmuştur ve buna İyonya Medeniyeti denir, İyonya Uygarlığı denir. Anaksagoraslar hepimizin derslerde okuduğu Pisagorlar, Öklidler, Diyojen Sinop'ludur, Anaksimandrosler bunlar Anadolu'nun batısında yaşamış fizikçiler, filozoflar ve matematikçilerdir. Bunlar aynı zamanda müzikte yaparlar yeri geldiği zaman, bunlar aynı zamanda şiir de söylerler dolayısıyla bilimler arasında herhangi bir

ayrım onlar için söz konusu değildi. Bu Orta Çağ'da da böyledir. Hârizmî, 'ye baktığınız zaman onun da felsefesi Doğu'da ve Batı'da veya Paracelsus'a baktığınız zaman Orta Çağ'da ilk eczacı kabul edilen, Paracelsus'a baktığınız zaman o da fizikle, kimyayla, biyolojiyle bir arada çalışıyordu di mi? Tıbbın kurucusu olan felsefeci aynı şeyi yapıyordu. Bir yandan anatomi yapıyordu, bir yandan biyoloji yapıyordu, bir yandan zooloji yapıyordu dolayısıyla bilimler o dönemde birbirini besleyen ve birbirini üretebilen bir noktadaydı. Bu çok yakın zamanlara kadar da böyle geldi. Nitekim demin anlattığım gymnasium eğitimi yani lise düzeyinde veya lisede doğrudan doğruya bir insana hepimize şu, şu, şu ve şu bilimsel bilginin aktarılması aşağı yukarı aynı mantığa dayanır. Fizik bilmezseniz kimya, kimya bilmezseniz biyoloji, biyoloji bilmezseniz zooloji eksik kalır. Bunların birbirini tamamlayan yanı var. Ama 19. yüzyılda başka bir veya 20. yüzyıl başında başka bir atılım meydana geldi sanayi devrimi. Bu Batı Uygarlığını çok kökünden değiştiren, etkileyen bir unsurdu ve sanayi devrimi birdenbire şu ihtiyacı ortaya çıkardı. Evet, evet biyolojinin zoolojiyle, botanikle kaçınılmaz bir ilişkisi var. Bunların hepsinin kimyayla ilişkisi var, bunların hepsinin fizikle ilişkisi var. Bu tartışmasız bir gerçek ama bu alanların kendi içlerinde derinleşebilmek imkânı da söz konusu ve eğer öyle bir derinleşme yaşarsak oradan üreteceğimiz çıktılar bizim daha kolaylıkla sanayi üretimine dönüştürebileceğimiz çıktılar olur. İşte bu çok önemli bir nokta, işte bu çok önemli bir nokta çünkü burada ilk defa biz üniversiteyle sanayi üretiminin iç içe geçtiğini görüyoruz yani üniversite hocası buhar makinesini buldu. James Watt ne bulduysa onu buldu, Edison buluşunu yaptı. Peki, ne yapacağız bunu yani Edison anti-scientifik bir insan mıydı, bilim dışı bir insan mıydı böyle bir şey olur mu? Olacak şey mi! Peki, Tesla, Tesla, dünyanın en büyük buluşlarını yapmış birisi bilim dışı mıydı? Hayır! Ürettikleri bilginin artık bir üretim aracı haline getirilmesine dünya ihtiyaç duydu yani bilimsel bilginin kendi başına bir akademik soyutlanmış bilgi olması ötesinde bir sanayi üretimi, bir değer üretiminden katma değer üreten bir mamul imal edilmiş maddeye dönüştürülmesi. Bu alanları kendi içlerinde derinleştirmeye doğru itti ve kabul edelim ki 20. yüzyılın başından itibaren genel olarak bilim alanları arasında biraz su geçirmez duvarlar değilse de duvarlar örülmeye başlandı. Bir 50 sene, 60 sene, 70 sene bu şekilde geldikten sonra 1980 sonrasında 1990 başında başka bir şey öğrendik. O da şu yeniden, yeniden şunu anladık ki bazı problemlerin çözülmesi için ve sanayi üretiminin daha etkin bir hale getirilmesi için bilimlerin yeniden birbiriyle irtibat kurmasında büyük yarar var. Bugün öyle bir dönemdeyiz. Buna disiplinler arası eğitim diyoruz. Yani bugün artık 16 yaşında, 17 yaşında bir çocuğun "Ben sosyoloji okuyacağım" sözünün herhangi bir anlamı yok. Çok anlamı var o ayrı, o ayrı! Ama Türkiye'deki eğitim sisteminin, Türkiye'deki eğitim sisteminin sen şu bölüme, sen şu bölüme, sen de şu bölüme git demesi gerçekten bir anlam ifade etmiyor, ama önümüzdeki sistem bu. O zaman ne yapacağız bir çocuk bizim önümüze üniversiteye geliyor, psikoloji okuyacağını söylüyor, ne güzel! Sosyoloji okuyacağını söylüyor, ne güzel! Uluslararası ilişkiler okuyacağını söylüyor, ne güzel! Ben siyaset bilimciyim, siyaset bilimi okuyacağını söylüyor, ne güzel! Ben, bugün siyaset biliminin ne olduğunu pek de o kadar bilmiyorum. O, bunu nasıl öğrendi de söylüyor, siyaset bilimci olacağını söylüyor? Ben birisi hocam alanınız ne dediği zaman, biraz da şakalaşmak için hemen ben siyaset bilimi diyorum başka alanlarım da var. O hemen sorardı; "Hocam, siyaseti nasıl görüyorsunuz?" "Ben siyasetçi değilim, siyaset bilimi yapıyorum." Siyaset biliminin de kendi altında birçok alanı var. Ben bununla ilgili uluslararası kuruluşlardayım. Mukayeseli siyaset var "comparative politics" dediğimiz, siyasal davranış var, "political behaviour" dediğimiz, parti siyasetleri var, "political parties" dediğimiz, efendim, uluslararası siyaset var, "international politics" dediğimiz. Şimdi bu karşımıza gelen sevgili, başarılı, yetenekli ve gözlerinde pırıltılar olan öğrencimiz bütün bunları kavramak için mi geliyor yoksa onun bu konularla ilgili düşüncesi çok farklı mı? Peki, bir de başka bir şey var. Political psychology var şimdi "siyaset psikolojisi" var. Benim çok çalıştığım ve Türkiye'de çok eksik olduğunu görerek çok üzüldüğüm birçok sorunumuzun sebebinin de bu eksiklikte bulduğum siyaset sosyolojisi var değil mi "political sociology" var? Yetmedi siyasal düşünce var, ben bir dönem çok uğraştım

“political thought” var. Yetmedi siyaset düşüncesinin, siyasal düşüncelerin yanında siyaset teorisi var “ political theory” dediğimiz. O da yetmedi siyasal felsefe var “political philosophy” dediğimiz ne yapacağız şimdi bunları? Hangi biriyle uğraşacağız? Bir ders ondan, bir ders ondan, bir ders ondan peki, tamam, tamam ama Marks dünyaya teoriler armağan etmiş bir felsefeci Balzac’ın romanlarını okudu, Balzac’ın romanlarını okudu. Lucas, dünyaya teoriler armağan etmiş bir felsefeci bütün modern romanı okudu Tolstoy’u okudu, Dostoyevski’yi okudu ve bunlardan toplum yapıları hakkında, o yapıların içindeki insanlar hakkında bir takım sonuçlar ürettiler yani bir edebiyat eleştirisi kavramı var. Bu eleştirinin, bu eleştirinin Marksist eleştiri diye bir alt birimi var. Bu Marks’ın teorisi nedeniyle toplumsal ilişkiler üretim ilişkileri toplumsal sınıflarla çok yakından ilgili. Peki, siyasal teoriler okuttuk her şeyi öğrencimiz çok iyi öğrendi. Hobbes’u biliyor, efendim, Marks’ı biliyor her şeyi biliyor, Machiavelli’yi biliyor. Ee peki, yani bu alan onun hiç ilgisini çekmez mi? O zaman şöyle bir noktaya geldik. Evet, bu alanlar var, disiplinler var. Bu konularla ilgili uluslararası kuruluşlar var. American Political Science Assosiation ben onun üyesiyim. Her sene liste yayınlıyor. O liste ne listesidir? Alanlar ve alt kırılımları listesidir. Şimdi “political behaviour” siyasal davranışın altına ne koyacağız? Orada da birtakım ekoller var ve bu böyle alt alta 3.3.i.a.3.2.i.c falan diye gidiyor. Böyle mi olmalı yoksa başka bir yöntem buna bulunmalı mı? Biz bir öğrenciyi üniversiteye almalıyız. Çok güzel bir lise okudunuz, orta öğretimden geçtiniz, geldiniz, mühendis olmak istiyorsunuz, mimar olmak istiyorsunuz, siyaset bilimci olmak istiyorsunuz. Işık Üniversitesinde bunların hepsi var, başka üniversitelerde de var. Peki, siz bunlardan bir tanesini seçtiniz, sınava girdiniz, YÖK’te sizi başarılı buldu oraya git dedi. Ne yapacağız biz bu öğrenciyi alacağız ona hemen birinci günden, birinci sınıftan itibaren derslere girip çıkmaya başlayarak mühendislik, mimarlık öğreteceğiz. Eee ama AIDS diye bir hastalık var, bunun bir virüsü var. Bunu bulmadılar ben o zamanlar New York’ta yaşar, çalışırdım. Bir gün bir hastanenin bacasından bir duman çıktığını gördüm. Ben yangın var zannettim. Baktım bayrak çekiliyor “Ne iştir bu milli bir gün falan mı?” Tabii, biz milli günleri okullar tatil olduğu için çok seviyoruz, acaba okul tatil olur mu falan. Hayır! AIDS virüsü bulundu, onu kutlamak için bir duman bacadan saldı, bayraklar çektiler. Bunu bir kuantum fizikçisi, bir virolog neyse böyle bir ekip buldu. Tek başına bunların hiçbiri bulamadı. Bugün dünyanın çevre sorunları var. Ben üniversitede şimdi akıllı kentler konusunda bir bölüm tasarlamamız gerektiğini düşünüyorum ve çalışıyoruz bu konunun üstünde değerli hocalarımızla birlikte. Sosyologlar olmadan akıllı kent tasarlayamıyoruz. Ee kent psikolojisi diye bir alan var onu da almadan olmuyor. Ekoloji biyologlar var di mi şehirlerin çöpleri var, suları var, elektrifikasyonu var. Ben, inşaat mühendisi oldum. Bizim zamanımızda yoktu inşaat mühendisliğinde communication diye bir alt birim var. İşte sinyalizasyon diye bir alt birim var. Onlar geliyor, peki, kent plancıları gelecek gelmeden mi tasarlayacağız kenti? Yetmedi mimarlar var, şimdi akıllı kent dediğiniz zaman artık tek başına bir alanın bilgisiyle bu olmaz. Atatürk, Prost’u çağırdı, İstanbul’u planlattı ona. Ankara’da bir Alman kent planıcısına planlatıldı. Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük mimarlarından biri Le Corbusier’de “Eyvah!” dedi, “Korkunç bir hata yaptım.” Çünkü ona gel sen de İzmir’i yap dedikleri zaman “Efendim, işim var ben, Hindistan’da bir şeyle meşgulüm.” diye gelmedi. Sonra dedi ki; “Hayatımın en büyük hatasını yaptım. İzmir’i ben tasarlamalıydım.” Şimdi bir şehir planıcısı o zaman oturup bütün bir şehri A’dan Z’ye kadar planlayabiliyordu. Atatürk’te bu vizyona sahip birisiydi. Bu işi dünyada en iyi kim yapar? “Prost yapar” dediler, “Buyursun, gelsin yapsın” dedi. 1933’te dünyaya teoriler armağan etmiş olan bütün Alman Yahudisi hocaları aldı, İstanbul Üniversitesine koydu. Onlar, orada dediğim gibi bu bir sözün gelişi edilmiş bir laf değildi. Kendi alanlarının inşacısı, kurucusu olan insanlardı. Bugün Nissen orada genel cerrahi hocasıydı. Benim kuzenim mide bağırsak cerrahisi yapar hâlâ Nissen ameliyatı yapıyor. Onu burada buldular. İnşaat mühendisliği okudum “soil mechanics” diye bir alanın kurucusu Karl Terzaghi, Boğaziçi Üniversitesinde o teoriyi buldu. Sonra bunların hepsi Amerika’ya, Almanya’ya, Avrupa’ya döndüler. Her biri kendi alanının kurucusuydu. Erich Auerbach, dünyada mukayeseli edebiyatın kurucusu,

“Mimesis” kitabını ben ders olarak okutuyorum. Bütün Amerikan üniversitelerinde okutuluyor ve Bebek’te yazdığı İstanbul Üniversitesinde ders verdi. O zaman buyurun. Bir insanın o düzeyde bir kitap yazma kapasitesi vardı, bugün yok, bugün yok. Dünyanın geliştirdiği ihtiyaçlar, insanlığın ürettiği ihtiyaçlar artık tek başına bir kişinin onlara cevap verecek kapasitede olmasına imkân vermiyor. O zaman ne yapacağız? Yeniden inter disiplinler bir eğitim sisteminden geçeceğiz. O zaman üniversiteye gelen, giren öğrencilerimize önce bilimsel alanların en geniş bilgisini vereceğiz birinci sınıfı onun için biz şimdi ortak okuyoruz Işık Üniversitesinde. Amerikan üniversitelerinde de böyledir. Bütün öğrencilerimize 6, 7, 8 tane dersi ortak okuyoruz. Onlara böylece iki şeyi gösteriyoruz; 1. Bilimler birbirinden kopuk değildir. Bilimlerin aralarında müthiş bir etkileşim vardır ve ne kadar çok farklı bilimsel alanın bilgisine sahipseniz kendi yoğunlaşmak istediğiniz alanda o kadar derinleşebilirsiniz. 2. Aynı örneği bulayım. Ben geldim makine mühendisi olmak istedim. Peki, acaba bu sevgili öğrencimiz bizim ona okuttuğumuz bir takım diğer derslerin bilgisine sahip olarak mı bu kararı verdi. Hayır! Bunu biliyoruz. Kişisel sezgiler, eğilimler, yetenekler, meraklar ona bu kararı verdirdi. Biz ona başka bir matematik okuttuğumuz zaman veya biz ona başka bir sosyal bilimler dersi okuttuğumuz zaman birdenbire o da bambaşka bir ufka kendisini açabiliyor ve diyor ki; “Ben, bunu okumak isterken burada çok farklı bir şey gördüm.” Oraya yönelebilir veya onu yedeğinde tutabilir yani yine makine mühendisliği okuyabilir, ama sinemayla çok başka bir ilişki kurabilir ve size şunu söyleyeyim birbirinden çok farklı alanda çalışan bir hocanız veya bir ağabeyiniz olarak şunu söyleyeyim. Dünyada büyük buluşları yapan insanlar daima birbirinden farklı alanlarda çok ileri derecede bilgi, merak, ilgi sahibi olan insanlardır. Bu su götürmez bir gerçek, bu su götürmez bir gerçektir. Onun için bugünkü üniversite şöyle bir şey ayrışmacı bir modele dayanmıyor, dayanmaması gerekir. İki, bugün dünyanın başka bir boyutunda yaşıyoruz. Bu yaratıcılığı her şeyden fazla önemseyen bir dünya bizim üniversitelerde öğrencilerin yaratıcılıklarını köreltmeyen, sivriltten, parlatan, güçlendiren bir model oluşturmamız gerekiyor. İki, üniversite bugün tarihini anlattım. Girişimcilikten uzak bir yer olamaz yani birinci sınıf öğrencisinin de işte çok iyi biliyorsunuz hepinizin hayali start-uplar gelecek, efendim, angel investorlar gelecek coast capitallar gelecek. Evet, gelecek. Üniversitede yaptığımız çalışma bunları dışlayan bir çalışma olamaz. Bunları bir araya getiren, birleştiren bu etkileşimi sağlayan bir model olmak zorunda. Buluşçuluk “invention” bugün diyor ki bu konuyla uğraşan herkes “All you need is one good idea.” Bütün ihtiyacınız olan şey hiç kimsenin düşünmediği bir fikir. Fikir bende çok ama bende o fikri hayata geçirecek araçlar yok. Üniversite o aracı sağlayan yer olmalı. Teknoparklar, teknokentler, temel yatırım alanları, proje üretme ofisleri. Ben, çok iyi projeler yaptım çok. Hiç kimse bileğimi bükemez bazı alanlarda ama projeyi yaz şuraya müracaat et dersiniz ben dağlara kaçırım. Hiç kimse bana proje yazdıramaz. Yazarım kendimle ilgili kısmı yazarım, ama formları doldur, internete gir, exceller mexceller başka işlerim var. Üniversite bu altyapıyı sağlayan yer olmak zorunda. 21. yüzyılın yetileri sizlere bunlar bu içinde bulunduğunuz bu muhteşem kurumda kazandırılıyor. Bundan hiç kuşkunuz olmasın. Ben, bir sınıfa girersem orada 40, 50 öğrenci varsa o öğrencilere iki dakika baktıktan sonra onların her birinin hangi okullardan geldiğini anlayamam, her birinin hangi okullardan geldiğini anlayamam. Ama şu, şu, şu okuldan gelen öğrencileri anlarım. Çünkü onlar bu 21. yüzyılın yetileriyle donatılmış olan öğrencilerdir. İnsanlar sahip oldukları bilginin ve birikimin ifadesi olan birer çehre taşırlar. Bunu size söyleyeyim. Suratlarınız sizin bütün içinizi dışa vurur. İçi nedir insanın iyiliktir, kötülüktür, erdemlerdir ama aynı zamanda birikiminin bir yansımasıdır. O, okullar öğrencilerine o birikimi kazandırır. Biz de baktığımız zaman onları görürüz. 21. yüzyılın yetileri neler? Bunların bazıları bütünüyle bilimsel değil duyarlılıklar. Demin bir sözcük kullandım erdemler bir de Türkiye, Türkiye takım çalışmasını bilmiyor. Siz biliyorsunuz buradaki eğitim size onu öğretiyor, ama ben Anadolu’nun şu kadar 2 milyon öğrenci şöyle böyle üniversite sınavına giriyor. Ben, biliyorum ben öğrencisine daima takım çalışması yaptıran birisiyim. Şu sokaktan saate kaç araba geçer 24 saat ölçüğünde bunu bulun, dediğim zaman bunu bulabilen 4 kişi bir arada

yapacaksınız bu işi diyorum. 40 kişiyse sınıf olmaz zaten, 20 kişiyse 5 grup bunu yapacak yapabileni daha görmedim. 4 kişi bir araya gelip bir işi yapamıyor. Ya kavga ediyor ya ters düşüyor, küsüyor bin türlü hali var dünyanın. Takım çalışması. Bugün mühendislik dediğiniz şey sadece mühendislik bilgisi değil daha önce bir konuşmada da söyledim. 500 sayfalık bir raporu okuyup, ertesi güne, ertesi güne 5 sayfalık bir executive plana indirme meselesi. Mühendislik bu, bunu mühendisler yapar, endüstri mühendisleri yapar bu işleri bu dolayısıyla, dolayısıyla biz üniversiteyi bugün disiplinler arası bir anlayışla, yaratıcılığı güçlendiren bir anlayışla, girişimciliği somutlaştıran bir anlayışla kuruyoruz. Böyle bir üniversiteye gitmekten başka da bir şansınız yoktur. O zaman hepinizi Işık Üniversitesine bekliyoruz. Hepinize çok teşekkürler beni dinlediğiniz için.

Sunucu: Hocamıza çok teşekkür ederiz. Arkadaşlar, eğer sorularınız varsa sırayla alabiliriz değil mi hocam, birkaç soru.

Hasan Bülent Kahraman: Şimdi, burada şöyle bir şey vardır öğrenciler soru sormayacak ben onlara sorayım. Onun için bence siz bir soru sorun. Üniversiteye gitmeyi düşünmüyorum diyen var mı?

İzleyiciler: Yok.

Hasan Bülent Kahraman: Teşekkür ederim. Hepinize tekrar beni dinlediğiniz için çok teşekkürler. Sizlerle başka programlarda üniversitemizde, kampüsümüzde bir araya gelmekten daima büyük bir mutluluk duyuyoruz. Hepinizi üniversitemize bekliyoruz. Hoşça kalın.

Sunucu: Sayın Kahraman'a teşekkürlerini sunmak üzere Sayın Hakan Kulaber'i sahneye davet ediyorum.

*** Video burada sona eriyor. ***